

สรรนิพนธ์ *พุทธทาส* ว่าด้วย
สมานฉันท์
และ
สันติวิธี

รวบรวมและเรียบเรียงโดย
กวีวงศ์

สันติวิธีกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย

โดย พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ

ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล
สถาบันพระปกเกล้า

www.elifesara.com

A close-up photograph of a glass filled with beer, showing a thick, white head of foam on top. The background is blurred, focusing attention on the glass and the liquid.

● ประเด็นปัญหาความ
ขัดแย้งในสังคมไทย

ความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน

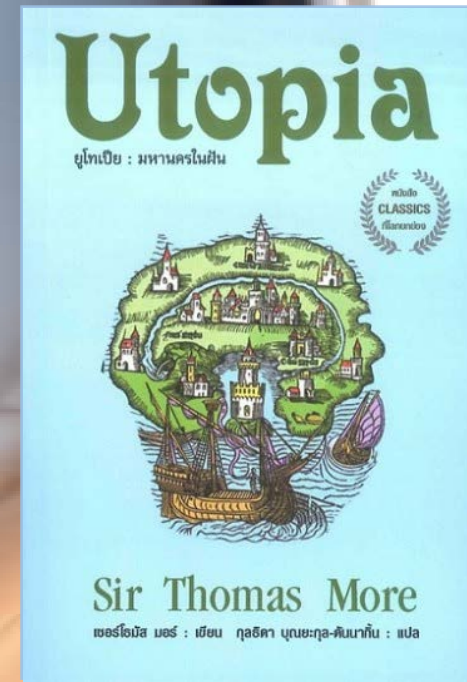
- ความเข้าใจในพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกัน
- ระดับขีดจำกัดของความอดทนต่ำ ไม่มีความอดกลั้นที่จะยอมรับเหตุผล
- เชื่อในข้อมูลที่ค่อนข้างไปทางใช้ความรู้สึก ทำให้ Fake News ข่าวเท็จ ข่าวลวง ข่าวปลอม กระจายอย่างรวดเร็ว
- ความสัมพันธ์ในเนื้องานเชิงอำนาจ ทำให้เกิดสังคมอุปถัมภ์ เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิด Corruption

ลักษณะความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน

- มีความขัดแย้งทางการเมืองในเรื่องตัวบุคคล มากกว่านโยบาย : ปัญหาหลักของระบบประชาธิปไตย
- ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ : มีความเหลื่อมล้ำสูง
- ความขัดแย้งทางสังคม ระหว่างกลุ่มประชาสังคม กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มนักธุรกิจ

การเข้าสู่สังคมสันติสุข

- สังคมที่ปราศจาก ความขัดแย้ง เป็นไปไม่ได้ ไม่เคยมีในที่ไหนในโลก
- การยอมรับเรื่องความแตกต่าง และสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง โดยละการเน้นพิธีกรรมทางศาสนา ปรับหลักสูตรการศึกษา ตั้งแต่ระดับ ประถม มัธยม มหาวิทยาลัย เพื่อให้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างร่วมกัน
- ประเทศอินเดีย มีคนหลากหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ระดับชนชั้น ภาษา ศาสนา แต่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- ในหนังสือของ **Thomas More** เรื่อง **Utopia** ที่ไม่มีความขัดแย้ง เป็นมหานครในฝันที่มีแต่ความดีงาม ความยุติธรรม มีระเบียบเรียบร้อย มีประชากรที่เป็นมิตร สังคมในอุดมคติทั้งด้านการปกครอง กฎหมาย การจัดระเบียบทางสังคม ทุกอย่างล้วนถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน “สมบูรณ์แบบ”

บทบัญญัติที่กำหนดในกฎบัตรสหประชาชาติ

หมวดที่ ๑ Article 2 ข้อ 7

“Nothing contained in the present charter shall authorize the UN to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state or shall require the member to submit such matters to settlement under the present charter; But this principle shall not prejudice the application of enforcement measures under chapter 7”

ปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ

ปัญหาความขัดแย้งภายในชาติใดชาติหนึ่งอาจมีสาเหตุจากเงื่อนไขหนึ่งหรือหลายประการประกอบกัน

- ความไม่เป็นธรรมในสังคม
- ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์
- การรักษาการปกครองของรัฐ
- กฎหมายหรือองค์กรบังคับใช้กฎหมาย อ่อนแอ
- ภูมิรัฐศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยให้อำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางสถาปนาครอบคลุมพื้นที่อย่างเต็มประสิทธิภาพ

Peace in Thailand

การจัดการความขัดแย้ง ต้องมอง ๓ มิติ

- มิติเชิงป้องกัน
- มิติเชิงแก้ไข
- มิติเชิงปรองดอง เยียวยา สันติสุข

การจัดการความขัดแย้งแบบเดิมๆ

จากความขัดแย้งเกี่ยวกับเขื่อนปากมูล ปี 2535 ความขัดแย้งเกี่ยวกับท่าอากาศยานนานาชาติปี 2540 และความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก ปี 2542 ทั้งสามตัวอย่างนี้ช่วงแรกๆ เริ่มพยายามจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีแต่มีปัญหาเช่น

1. การพยายามของบางกลุ่มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงและจะใช้วิธีเดิม ๆ ที่อิงกับอำนาจ การให้คูปองให้โทษ
2. ไม่มีการสอบถามว่าไม่เห็นด้วยเนื่องจากอะไร ฝ่ายรัฐไม่เชื่อว่าสามารถเรียนรู้จากคนอื่นระดับชาวบ้านได้
3. ทางการรวมทั้งหน่วยงานทางวิชาการคิดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะขาดทักษะการจัดการบางอย่าง โดยคิดว่าเป็นความรู้สึกลอยอย่างหนึ่ง จึงแก้ปัญหามาโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสอน
4. การพูดคุยกันไม่ได้ดำเนินการด้วยความไวใจกัน แต่จะระแวงกันตลอดเวลา
5. ยังนิยมใช้เทคนิคการประชาสัมพันธ์ให้ฝ่ายตัวเองดูว่าชอบธรรม พร้อมกับข่มขู่อีกฝ่าย แทนที่จะพยายามหาทางออกร่วมกัน

พระราชดำรัส ที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2494 ดังความตอนหนึ่งว่า

“ . ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นปรากฏตลอดมาว่า ชาติใดเสื่อมสูญย่อยยับอับปางไป ก็เพราะ ประชาชาติขาดสามัคคีธรรม แตกแยกเป็นหมู่คณะ เป็นพรรคเป็นพวก คอยเอารัดเอาเปรียบ ประหัตประหารซึ่งกันและกัน บางพรรคบางพวก ถึงกับเป็นไส้ศึกให้ศัตรูมาจู่โจมทำลายชาติของตน

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขอชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ให้ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ ซึ่งได้ กอบกู้รักษาบ้านเกิดเมืองนอนของเรามา นั้นให้จงหนัก แล้วถือเอาความสามัคคี ความยินยอม เสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ของประเทศชาติ เป็นคุณธรรมประจำใจอยู่เนืองนิจ จึง ขอให้พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย จงบำเพ็ญกรณีกิจของตนแต่ละคนด้วยชื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทนและกล้าหาญ แล้วอุทิศความเสียสละส่วนตัว ความเหน็ดเหนื่อยลำบาก ยากแค้น เป็นพลีบูชาบรรพบุรุษ ผู้ซึ่งได้ก่อสร้างชาติเป็นมรดกตกทอดมาถึงพวกเราชาวไทยจน บัดนี้”

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งแต่ปี 2475

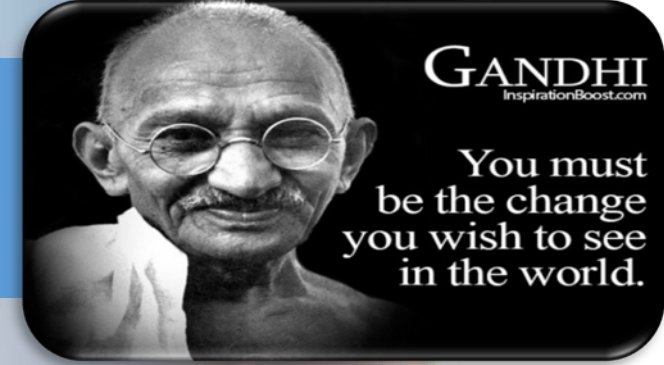

- **ล้างตัว**

สันติวิธี

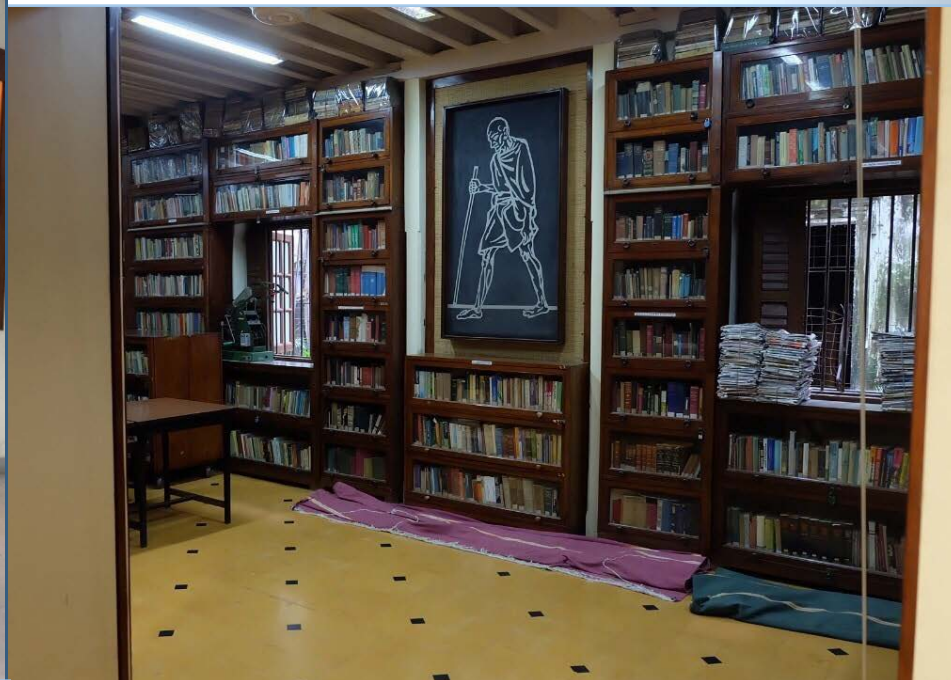
- เมื่อได้ยินคำว่าสันติวิธี เป็นนามธรรมที่คนอาจรู้สึกว่าเป็นวิธีการที่ไม่คุ้นเคยหรือดูจะยากลำบากในการปฏิบัติ
- แต่เมื่อได้รู้ถึงความหมายที่แท้จริงแล้ว จะทราบทันทีว่าเป็นวิธีการที่ไม่ว่าใครก็ปฏิบัติได้ด้วย ความที่สันติวิธีไม่ใช้ความรุนแรงใดๆ
- ผู้เข้าร่วมในกระบวนการสันติวิธีจึงไม่จำเป็นต้องมาฝึกยิงปืน ไม่จำเป็นต้องมีอาวุธ อาศัยเพียงแต่ร่างกายเปล่าๆ และ**จิตใจที่มุ่งมั่น มีความตั้งใจที่จะกระทำ** เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครๆก็เข้ามามีส่วนร่วมได้ แม้แต่เด็กเล็กและคนชรา หรือผู้ที่ไม่ม้อำนาจใดๆ

ผู้นำเชิงสันติวิธี - มหาตมะคานธี

- เป็นผู้นำคนแรกที่นำสันติวิธีล้วนๆ มาใช้แล้วได้ผล
- ใช้หลักสัตยาเคราะห์ที่แอฟริกาใต้ และอินเดีย ทำให้อังกฤษ เจ้าอาณานิคมต้องเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการสู้รบกับคนจำนวนมหาศาลที่บูชาคานธี
- นำชาวอินเดียยাত্রาเป็นระยะทางกว่า 400 กม. เพื่อทำเกลือจากน้ำทะเลด้วยตนเอง ถือว่าเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะต้องคัดค้านกฎหมายอันอยุติธรรมของอังกฤษที่ห้ามคนอินเดียทำเกลือ แม้จะถูกจับเข้าคุกก็ตาม

(คุณธรรมเด่นที่ใช้: ความอดทน, ความเป็นนักสู้, ความยุติธรรม)

มหา ตม: ดานธี

- อหังการย่อมทำลายมนุษย์โดยสิ้นเชิง ความจริงข้อนี้ทุกคนตระหนักได้ทุกขณะ
- ตรงกันข้าม ความอ่อนน้อมถ่อมตนช่วยให้มนุษย์เจริญเติบโตและบรรลุความสมบูรณ์เสมอ
- หิงสาเป็นอาวุธของผู้อ่อนแอ อหิงสาเป็นอาวุธของผู้เข้มแข็ง
- ควรเลิกละหิงสา เพราะสิ่งที่ได้จากหิงสานั้น เป็นเรื่องลวงตา แต่โทษมีอยู่จริงและถาวร

จุดเริ่มต้นของสันตวิธีในสังคมไทย

- **อนุสาวรีย์ สามกษัตริย์**

เวียงกุมกาม สัญลักษณ์แห่งความปรองดองและสันติวิธี

- กษัตริย์ 3 พระองค์ ตกลงร่วมกัน
- ที่จะไม่ทำศึกสงครามระหว่างกัน
- หันหน้ามาให้ศัตรูบ้นต่อกัน

Wiang Kum Karm

An Ancient City beneath the Water

- ด้วยการกรีดเลือดและดื่มน้ำสาบานว่าจะเลิกแล้วต่อกันร่วมสร้างเมืองไว้เป็นอนุสรณ์
- จึงเกิดอาณาจักรกุมกาม(นครเชียงใหม่ในปัจจุบัน)

พญาเจ้าเมือง

พญาร่วง
(พ่อขุนรามคำแหง)

พญามังราย

ComingThailand.com

จุดเริ่มต้นของสันตวิธีในสังคมไทย

- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- เมื่อปีนรายนี้ถูกจับดำเนินคดีโยงเข้ากับกลุ่มกบฏพระยาทรงสุรเดช แต่จากคำให้การของ นายลี บุญตา นั้นดูจะเป็นเรื่องแปลก นายลี บอกว่า“ได้อยู่กับหลวงพิบูลมา 7 ปีแล้ว ได้เงินเดือนครั้งแรก 6 บาทและขึ้นมาเป็นลำดับจนถึงวันเกิดเหตุได้เดือนละ 25 บาท หลวงพิบูลเป็นคนใจคอดี ไม่เคยดูต่ำว่าจำเลยแต่อย่างใดเลย
- วันเกิดเหตุได้ยิงหลวงพิบูลสงคราม 2 นัดจริง นัดแรกยิงเมื่อหลวงพิบูลสงครามได้วิ่งเข้าไปอยู่อีกห้องหนึ่งแล้วปิดประตู จำเลยได้ผลักประตูตามเข้าไปยิงอีก คนที่อยู่ในห้องนั้นตลอดจนหญิงและเด็ก ต่างร้องเสียงเกรียวกราว แล้วจึงมีนายร้อยตรี ผล มาตวัดคอ แย่งปืนไป การที่ยิงนั้นเพราะมาและไม่ได้ตั้งใจจะยิง”

- พันเอกหลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ถูก ลอบสังหารครั้งที่ 2 โดยการใช้อาวุธปืนยิง วันที่ถูกยิงก็เป็นช่วงเวลาหลัง การยุบสภาและก่อนการเลือกตั้งทั่วไปที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481
- เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นตอนค่ำของวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ที่บ้านพักนายทหารของท่านเองในกรมทหารปืนใหญ่บางซื่อ ขณะที่ ท่านและภริยากำลังแต่งตัวจะไปงานเลี้ยงรับรองที่กระทรวงกลาโหม

- นายลี บุญตา เป็นคนสวนและคนขับรถในบ้านได้แอบเอาปืนพกของคุณหลวงพิบูลสงครามที่วางไว้ในรถออกมาลอบยิงท่าน บังเอิญท่านกำลังยืนแต่งตัวอยู่หน้ากระจกส่องหน้าจึงได้มองเห็นก่อนที่นายลี บุญตา จะลั่นไกกระสุนนัดแรก เมื่อนัดแรกพลาด ท่านจึงวิ่งหลบออกจากห้อง โดยนายลี บุญตา พยายามวิ่งไล่และยิงซ้ำอีก แต่กระสุนก็พลาดเป้า และทหารติดตามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และนายทหารคนสนิทของรัฐมนตรี คือ ร.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้วิ่งเข้าไปจับตัวมือปืนเอาไว้ได้

บ้านพัก พลเอก อุดม อุดมเดชจรัส
สมณานาม “นายพลตาดู” หนึ่งในคณะราษฎรผู้ร่วมในการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เคย
ดำรงตำแหน่งเช่น องคมนตรี รองนายกรัฐมนตรี อธิบดีกรม
ตำรวจ และผู้บัญชาการทหารบก และเป็นหนึ่งในผู้มีบทบาท
สำคัญในการก่อตั้งพรรคสหชีพเพื่อสนับสนุนนายปรีดี พนม
ยงค์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองอีกด้วย

บ้านพักพลตรี ประมวล อติเรกสาร
และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ

พ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย

"...ในปากประตูมีกะดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไฟรฟ้า
หน้าปก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความ เจ็บ
ท้องข้องใจ มักจักกลางเถิงเจ้าเถิงขุนบ่ไว้ ไปลั่นกะ
ดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไดยิน
เรียกเมื่อถาม สอนความแก่มั่นด้วยชื่อ ไฟรในเมือง
สุโขทัยนี้จึงชม"

จุดเริ่มต้นของสันติวิธีในสังคมไทย

- พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของวิธีจัดการกับความขัดแย้งในสังคมไทย หรือจุดเริ่มต้นของสันติวิธี
- เกิดจากการล้มเหลวของวิธีการแบบเดิมๆ ไม่ใช่เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมไทย แต่เป็นอย่างนี้ทั่วโลก
- ถ้าถามว่าสันติวิธีเริ่มต้นในสังคมไทยเมื่อไร ต้องย้อนไป 25 ปี ดูว่าวิธีที่ปฏิบัติแบบเดิมๆ เริ่มใช้ไม่ได้ให้เห็นได้ชัดเจน
- พัฒนาการของการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธียังไม่เริ่มขึ้น ไม่เคยมีความคิดที่ว่าเวลาคนที่ขัดแย้งกันจนกระทั่งถึงขั้นเกิดความรุนแรงจะต้องมีวิธีหรือใช้ทักษะพิเศษในการจัดการความขัดแย้ง
- สังคมไทยในสมัยก่อนมีแต่การใช้กำลังอำนาจสั่งการให้หยุดกระทำ ถ้าไม่หยุดกระทำก็จัดการด้วยอำนาจและความรุนแรงโดยฝ่ายรัฐ
- การเริ่มต้นใช้สันติวิธีไม่ใช่ว่ารัฐยึดคุณค่าสันติ และไม่ชอบความรุนแรง แต่เป็นเพราะวิธีปฏิบัติเดิมๆ เริ่มใช้ไม่ได้ผล คล้ายกับถึงจุดวิกฤตในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน

สันติวัฒนธรรม (Culture of Peace)

- การสร้าง Culture of Peace ในสังคมเป็นหัวใจของการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
- **ให้ความเคารพทุกคนเท่าเทียมกัน:** สังคมไทยค่อนข้างหายาก เพราะเรามี คนจน ชาวเขา ผู้ใช้แรงงาน ชาวไร่ ชาวนา สังคมไทยเป็นสังคมที่เคยมีการแบ่งแยกฐานะด้วยกฎหมายมานานแล้ว **เพราะเราไม่ให้ความเคารพคนอื่นจึงทำให้เราไม่รับฟังความคิดเห็นคนอื่นด้วย** ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ไขได้
- **รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา:** เรานิยมใช้เรื่องนี้ในวงแคบๆ เช่น เพื่อนฝูง แต่การเอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เราเข้าใจได้ว่าทำไมอีกฝ่ายถึงโกรธ ไม่พอใจ เพราะถ้าเราไม่เข้าใจว่าเขาโกรธเพราะอะไร เราจะไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ เช่น รัฐบาลคิดเอาเองเกี่ยวกับภาคใต้ แต่ไม่ลงไปสอบถามว่าจริง ๆ แล้วความต้องการของเขาคืออะไร จนท้ายที่สุดปัญหามันเลยจุดที่จะพูดกันไปได้ไปแล้ว
- **รู้จักการให้อภัย:** ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องพยายามเข้าใจกัน ไม่ใช่ยึดว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิด หรือฉันเป็นฝ่ายชนะ
- **การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ:** คือการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการพูดคุยกันและใช้เหตุผลร่วมกัน ในสังคมต้องมีการสร้างเหตุผลร่วมกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ ถ้าเราไม่รู้จักเคารพผู้อื่น

ตัวอย่างการมีเหตุผลร่วมกันในสังคมไทย

- เกิดจากการเห็นการถกเถียงกันในรัฐสภา เป็นสถานที่ๆ ใช้ในการพัฒนาเหตุผลร่วมกัน เช่นการให้เหตุผลในการอภิปรายวาระต่างๆ ต้องเป็นเหตุผลร่วมกัน โดยไม่อ้างเหตุผลของตัวเองซึ่งเป็นเหตุผลเฉพาะตัว
- การให้เหตุผลของฝ่ายบริหารในการปกป้องงบประมาณต่อรัฐสภา หรือเสนอนโยบายต่อประชาชน ต้องอธิบายว่าทำไมต้องใช้นโยบายนี้ ใช้งบอย่างไร สำคัญอย่างไร
- เหตุผลของผู้พิพากษาในการตัดสินคดี ผู้พิพากษาให้เหตุผลซึ่งเหตุผลของผู้พิพากษาสังคมรับทราบ แต่สำหรับประเทศไทยมีกฎอยู่ว่า ห้ามวิพากษ์วิจารณ์การให้เหตุผลของศาล ส่งผลให้ไม่ก่อให้เกิดการเห็นการใช้เหตุผลของฝ่ายตุลาการ

สันติวัฒนธรรม มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยหรือไม่?

สันติวัฒนธรรม มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยหรือไม่?

- เกิดขึ้นได้หากเห็นคุณค่าของทุกคนเท่ากัน
- ไม่มองเขาต่างไปจากเรา
- ไม่มองเขาในฐานะที่ต่ำกว่าเรา
- ถ้าเรามองเขาต่ำกว่าเรา เราจะไม่ฟังความเห็นของเขา

การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

- คนที่มีอำนาจน้อยจะไม่พอใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่อยากจะจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม
- **สันติวิธี**คือการไม่จับอาวุธขึ้นมาสู้ เราจะต้องไม่สับสนระหว่างสันติวิธีในฐานะการจัดการความขัดแย้งที่เป็นอยู่โดยสันติวิธี และการเรียกร้องความเป็นธรรมโดยสันติวิธี เช่น การชุมนุมทั้งหลาย ซึ่งก็คือการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีของคนที่มีมองความขัดแย้งว่ากำลังถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรม และสิ่งนี้คือสันติวิธีในบริบทของประชาชนที่ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมโดยสันติวิธี
- **การไม่ทำตามกฎหมาย ถือเป็นสันติวิธีหรือไม่** ตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่คิดว่าไม่เป็นธรรม เช่น การชุมนุมปิดการจราจร เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องความไม่เท่าเทียมในเรื่องอื่น

จากหนังสือ Nonviolence สันติวิธี เส้นทางสู่สันติภาพ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

- สันติวิธีไม่ใช่เรื่องของคนดีหรือผู้มีศีลธรรม หากเป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายเลือกหยิบใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ หนึ่งในนั้นคือ “ประชาธิปไตย” เพราะ ประชาธิปไตยเป็นนวัตกรรมสำคัญในทางสันติวิธี....”
- “ในโลกและในสังคมทั้งหลายย่อมมีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เราแตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างกันจึงเป็นเรื่องธรรมดา ทำอย่างไรที่จะไม่ให้ความขัดแย้งนั้น กลายเป็นความรุนแรง
- “สันติสนทนา”(Peace Dialogue) คือการที่เกิดสงครามสู้รบกันแล้ว จะจบอย่างไรนั้น เมื่อการต่อสู้เริ่มต้นขึ้น แล้วต่างฝ่ายต่างก็อยู่กันลำบาก ซึ่งในกรณีเช่นนี้อาจต้องใช้วิธีการที่เรียกว่าสันติสนทนา
- “อารยะขัดขืน” คือวิธีหนึ่งในการต่อสู้กับอำนาจ ต่อสู้กับรัฐหรือต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมบางอย่าง เป็น subset ของการใช้สันติวิธีโดยรวมอารยะขัดขืนนั้นประกอบด้วยการปฏิเสธกฎหมายที่ผู้ต่อต้านเห็นว่ามันไม่เป็นธรรม แต่ก็มีเงื่อนไขด้วยว่า ต้องยอมรับผลของการลงโทษโดยกฎหมายนั้น ถ้าเขาเข้ามาจับก็ปล่อยให้เขาจับอย่างนี้ถึงจะเป็นอารยะขัดขืนไม่ใช่วิ่งหนี

จากหนังสือ Nonviolence สันติวิธี เส้นทางสู่สันติภาพ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

- “ อหิงสา ” เป็นคำที่มากำกับมหาตมะ คานธี ขณะที่อารยะขัดขืนเกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎหมาย และยอมแสดงความบริสุทธิ์ โดยพยายามแสดงให้เห็นว่ากฎหมายนี้ไม่เป็นธรรมเพื่อท้ายที่สุดจะนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย
- สันติวิธี คือการดำเนินการโดยไม่ใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะความรุนแรงทางกายภาพวิธี
- “สันติวิธีไม่ใช่เรื่องที่เป็นความลับ แต่สามารถใช้วิธีการต่างๆที่พิศดารพันลึกในการจัดการกับปัญหาได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง และนักสันติวิธีมีหน้าที่ดึงเอาความรู้เหล่านี้ขึ้นมาให้คนเห็น เป็นความรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตัวสังคมความรู้ในสันติวิธีไม่ได้มาจากความเพ้อฝัน แต่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่ามันทำได้”

ความยากลำบากของสันติวิธีในสังคมไทย

- ปัจจุบันสังคมไทยกำลังตกอยู่ภายใต้ความขัดแย้งใหญ่ 3 ประการ คือ
 1. ขัดกันเรื่องเป้าหมายทางการเมือง(รัฐบาลเข้มแข็งที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา หรือรัฐบาลอ่อนแอที่ถูกควบคุมกำกับเข้มข้น)
 2. ขัดกันที่วิธีการแก้ปัญหา (ในอดีตตกลงกันได้เพราะเห็นพ้องว่าการเลือกตั้งเป็นคำตอบ แต่ขณะนี้ดูเหมือนจะไม่ใช้เสียแล้ว)
 3. ขัดกันในระดับจิตนาการ “ความเป็นไทย” (ถ้าไม่เห็นด้วยกับ ‘ฝ่ายเรา’ ไม่ใช่ ‘คนไทย’) แต่ใช้หรือไม่ว่า ยิ่งเพราะความขัดแย้งหนักหนาเพียงนี้ จึงต้องหันมาอาศัยสันติวิธีที่คนในสังคมขัดแย้งกันได้แต่ไม่เกลียดชังเข่นฆ่ากัน

ความรุนแรง

ทำให้เกิดการแพ้ - ชนะ

สันติวิธี

ทำให้เกิด ความสงบ ความสามานฉันท์ และเกิดความพอใจร่วมกัน

สันติวิธี

มิใช่ทางเลือก ในการจัดการความขัดแย้ง แต่สันติวิธีเป็นทางเดียวที่จะจบ
ความขัดแย้งได้อย่างยั่งยืน

การไม่ทำตามกฎหมาย ถือเป็นสนธิวิธีหรือไม่

- การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่คิดว่าไม่เป็นธรรม เช่น การชุมนุมปิดการจราจร เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องความไม่เท่าเทียมในเรื่องอื่น
- การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ในแต่ละระดับ จะมีความหมายต่างกัน
 1. **Civil Law** กฎหมายแพ่ง ถ้าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายแพ่ง (ดื้อแพ่ง เป็นวิธีการแสดงออกของประชาสังคม ต่อกฎหมายแพ่ง)
 2. **Civil** ในแง่ของการเป็นคนมีวัฒนธรรม (ประท้วงแบบอารยะธรรม อารยะชัดเจน)
 3. **Civil** ในฐานะประชาสังคม (Civilian) ราชการจะไม่ทำอย่างนี้ ไม่สามารถดื้อแพ่งตนเองได้ เนื่องจากในกรณีนี้เรากำลังประท้วงกฎหมายของรัฐ การทำผิดกฎหมายเพื่อความเป็นธรรม ไม่สามารถทำได้ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยกเว้นเจ้าหน้าที่ทำในฐานะประชาชน

การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

- **เรียกว่าเป็นสันติวิธีเพราะว่า** เพราะยอมรับโทษที่จะตามมา เป็นการทำผิดเพื่อส่วนรวมที่ทำลงไป พร้อมที่จะรับโทษที่ตามมา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมในการปกครอง
- เพราะเชื่อว่าวิธีนี้ดีต่อสังคม เป็นการให้ความรู้แก่สังคมว่าสิ่งที่เป็นอยู่คือความไม่เป็นธรรมจึงต้องออกมา ชุมนุมประท้วง ไม่ใช่เป็นเพียงการก่อกวนในทางลบ เนื่องจากกฎหมายบางอย่างจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ก็ด้วยการกดดันของประชาชน เช่น **การเหยียดเพศ การเหยียดเชื้อชาติ การเหยียดสีผิว** ในบางประเทศที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นกฎหมายหลักของประเทศนั้น ๆ รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย
- **การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีโดยไม่ใช้ความรุนแรง** สำหรับสังคมไทยต้องขยายความเพิ่มเติมที่มากกว่าความรุนแรงทางกาย เช่น ล้อเลียนในสิ่งที่อีกฝ่ายให้ความเคารพ ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บใจ ต้องให้เกียรติกันและกัน

- การใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ทำให้เกิดสันติได้หรือไม่
- ความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย นำไปสู่ความยุติธรรมทางสังคมจริงหรือไม่

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ "วันพี" ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖

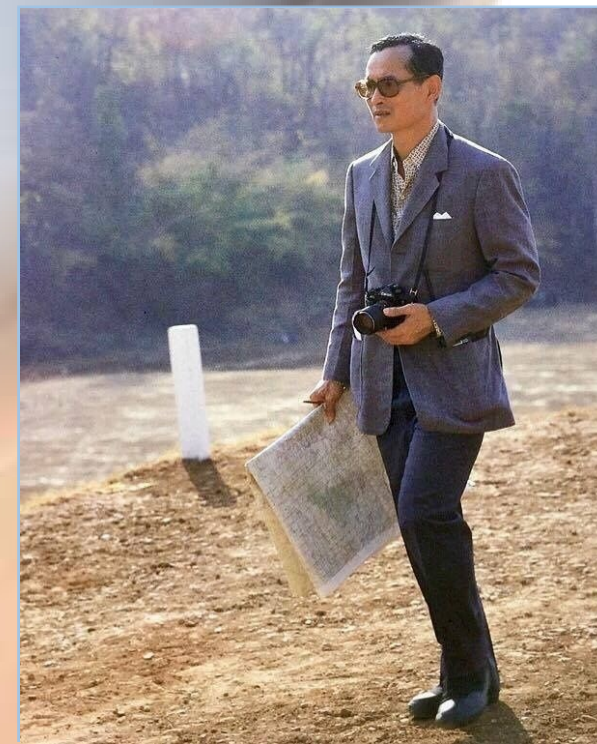

- กฎหมายมีไว้สำหรับให้มีความสุขในบ้านเมือง มิใช่ว่ากฎหมายมีไว้สำหรับบังคับประชาชน ถ้ามุ่งหมายที่จะบังคับประชาชน ก็กลายเป็นเผด็จการ กลายเป็นสิ่งที่บุคคลหมู่น้อยจะต้องบังคับบุคคลหมู่มาก
- ในทางตรงกันข้าม กฎหมายมีไว้สำหรับให้บุคคลส่วนมากมีเสรีและอยู่ได้ด้วย ความสงบบางที่เราตั้งกฎหมายขึ้นมาได้ด้วยวิชาการซึ่งได้จากต่างประเทศ เพราะว่าวิชาการกฎหมายนี้ก็เป็นวิชาการที่กว้างขวาง

“ให้ความยุติธรรมมาก่อนและอยู่ในอ้อมกอดกฎหมาย”

พระบรมราโชวาท

- ภาครัฐจะพูดอยู่เสมอว่าทำถูกต้องตามขั้นตอน ตามกฎหมาย ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ
- ถ้าทุกคนทำถูกต้อง ทุกหน่วยงานทำถูกต้อง แล้วทำไมวันนี้จึงยังมีปัญหาอยู่
- ตกลงความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย นำไปสู่ความยุติธรรมทางสังคมจริงหรือไม่ ความถูกต้องตามกฎหมาย สร้างให้สังคมเปี่ยมไปด้วยความยุติธรรมจริยธรรมหรือไม่
- ทั้งที่ในหลักการแล้วกฎหมายที่ดีก็ควรนำไปสู่ความยุติธรรมและความมีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ไม่ควรแยกหรือแปลกแยกออกจากกัน

การใช้คุณธรรมแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี

- การผดุงรักษาความชอบธรรมในสังคม เป็นหน้าที่ทางศีลธรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญสำหรับความสงบสุขในสังคม
- การกระทำบางครั้งอาจจะทำทนายระเบียบประเพณีหรือกฎหมายจนนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม แต่หาก*วิธีการที่ใช้ นั้นเป็น สันติวิธีหรือตั้งมั่นอยู่บนหลักการที่ถูกต้องชอบธรรม* นอกจากจะไม่ทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สินของคู่กรณี ไม่ใส่ร้ายหรือโกหกมดเท็จ *เคารพในความคิดเห็นและสิทธิอันพึงมีพึงได้ของคู่กรณี* ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าในที่สุดสันติสุขจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน
- น้ำใจและไมตรีไม่เพียงแต่จะชนะใจคู่ขัดแย้งระหว่างบุคคลเท่านั้น หากยังมีอำนาจต่อความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนที่ลุกลามจนกลายเป็นสงครามระหว่างกัน
- พลังของน้ำใจไมตรีและความดี อยู่ที่การดึงเอาคุณธรรมและความเป็นมนุษย์ที่ซ่อนเร้นหรืออยู่ลึกของอีกฝ่ายหนึ่งออกมา
- ในทางกลับกันการใช้ความรุนแรงมีแต่จะดึงเอาความโกรธเกลียดและคุณสมบัติทางลบของคู่กรณีออกมาปะทะกัน ผลก็คือความขัดแย้งลุกลามจนกลายเป็นความรุนแรง จนยากแก่การระงับ

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ “วันพี” ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖

“.....ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ที่เราขีดเส้นไว้ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวนแล้วเพิ่งไปสงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนเศษกระดาษก็ดูชอบกลอยู่

แต่มีปัญหาเกิดขึ้นที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าตราเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมายก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์”

สันติวิธี กับ ประชาธิปไตย (The Democratic-Peace)

- จากประวัติศาสตร์นักสังคมศาสตร์ได้ตั้งสมมติฐานว่า **สังคมประชาธิปไตยจะจัดการความขัดแย้งภายในสังคมตัวเอง และกับประเทศประชาธิปไตยอื่นๆโดยใช้สันติวิธีได้ดีกว่า**
- จากการศึกษาข้อมูลทั่วโลกย้อนหลัง 100 ปี นักวิชาการบางคนเชื่อว่าสมมติฐานดังกล่าวมีข้อมูลยืนยันมากกว่าทุกสมมติฐานใด ๆ ในสังคมศาสตร์ที่น่าเชื่อถือสูงสุด
- **ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนจะมีอำนาจ** มีสิทธิที่จะออกเสียงเพื่อยับยั้งนโยบายของรัฐได้ เพราะไม่มีใครอยากให้เกิดการสูญเสียชีวิตในครอบครัวตนเอง เช่นการทำสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม
- **กลไกต่าง ๆ ในสันติวิธี เป็นกลไกของสังคมประชาธิปไตย** ซึ่งเรากำลังเรียกร้องสังคมประชาธิปไตยด้วยสันติวิธีและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไป

สันติวิธี กับ ประชาธิปไตย (The Democratic-Peace)

- บางคนว่าไม่จำเป็นต้องมีสังคมประชาธิปไตย ซึ่งมีคนคิดแบบนี้ในสังคมไทย
- มีคนบอกว่าประชาธิปไตยไม่ดี ต้องปกครองโดยปราชญ์ (สมัยเพลโต) เพราะคนยังไม่ฉลาดพอ
- แต่คนจำพวกปราชญ์เป็นกลุ่มคนที่จะไม่คุยกับคนในระดับอื่น เพราะความเชื่อว่าตัวเองรู้เรื่องทุกอย่างดี เข้าใจทุกอย่างดี ทำให้ในสังคมที่ปกครองโดยกลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถก่อให้เกิดการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีเจรจาขึ้นได้
- มีแต่ผู้ปกครองที่เป็นคนระดับสูงเท่านั้นที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ เป็นได้ทั้งทหาร และปราชญ์ หรือผู้ที่มีอำนาจในระบบการบริหารซึ่งเรื่องนี้ต้องนำกลับมาทบทวนและตีความทำความเข้าใจใหม่
- สำหรับในสังคมที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสามารถมีได้หรือไม่ ถ้าไม่มีก็ไม่ได้หมายความว่า จะมีความรุนแรงเกิดขึ้นในสังคม แต่จะเป็นแบบอื่นที่ไม่มีการพูดคุยเจรจาของทั้งสองฝ่าย และจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นที่จะชนะ และฝ่ายที่แพ้จะต้องเป็นฝ่ายที่ต้องยอมรับเพื่อสิ่งที่ดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- **สังคมไทยปัจจุบันเป็นอย่างไร เราอยากให้เป็นอย่างไรในอนาคต**

ลักษณะของการจัดการความขัดแย้ง มี 3 ลักษณะ:

1. Conflict Resolution (Peacemaking) เป็นการลดความขัดแย้งหรือความรุนแรงชั่วคราว ใช้กับเรื่องเฉพาะ เช่น เรื่อง เศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และการเจรจาเพื่อระงับปัญหาที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ตัวอย่างเช่น
 - การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) เพื่อหลีกเลี่ยงการหยุดงาน
 - การพูดคุยเพื่อสันติภาพ (Peace Talks) เช่น การหยุดยิงในพื้นที่บางพื้นที่เป็นเวลา 3 เดือน
2. Conflict Management (Peace Keeping) ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาแต่เป็นการจัดการความรุนแรงให้อยู่ในกรอบที่พอรับได้ ไม่ไปกระทบกับเรื่องอื่น ๆ มากเกินไป เช่น การจัดการความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ หรือต่างประเทศที่มีความรุนแรง ให้มีการสูญเสียที่น้อยลง เพราะเชื่อว่าความกดดันทางสังคมจะลดน้อยลงตามความสูญเสียที่ลดลงที่สังคมพอรับได้
3. Conflict Transformation (Peace Building) เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด ต้องเข้าใจสาเหตุเบื้องหลังของความโกรธที่มีอยู่ เบื้องหลังความขัดแย้งและความรุนแรง และไปแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เราอาจจะพูดเป็นรวม ๆ ได้ว่าเราอยากให้สันติวัฒนธรรมเกิดขึ้น แล้วสันติวัฒนธรรมจะกระจายออกเอง สิ่งที่ต้องทำเพื่อจะลดความโกรธ ความขัดแย้ง

สัตว์ต่าง ๆ ของการวัดการความขัดแย้ง

1. สัตว์นักหัวขวาน: เป็นคนเสียงดัง วิสัยทัศน์แคบ มองแต่มุมตัวเอง ชอบเผชิญหน้าและต้องชนะเสมอ ชอบขู่ ต้องการความเคารพ ไม่สนใจรอบข้าง กลัวการเสียหน้า

ผลกระทบ คือความขัดแย้งจะถูกยกระดับ เพราะไม่ฟังใคร ถ้าไปเจอกับคนประเภทนี้ ให้โอกาสเขาพูด โดยที่เราเองก็ต้องมีจุดยืนที่มั่นคง อธิบายความเห็นของเราให้ชัด

2. สัตว์นักแหกเต้า : เป็นมิตร พูดเก่ง ชอบพูด ยอมทุกคน มองทุกอย่างไม่เป็นปัญหา ไม่ชอบการเผชิญหน้า

ผลกระทบ คือไม่มีจุดยืน เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ไม่มีคนเคารพนับถือ ไม่มีอำนาจ ถ้าไปเจอกับคนประเภทนี้ ต้องสื่อสาร อย่าเสนอทางออกเร็วไป ให้ยึดหลักความเป็นจริง

3. สัตว์นักงู : มีสติปัญญา สื่อสารเก่ง ชอบเสวนา ชอบพูดไปเรื่อย ไม่จบ

ผลกระทบ หาข้อสรุปช้า คู่สนทนารู้สึกเป็นเบี่ยงล่าง โดนดูถูก และถูกหลอก ถ้าเจอคนประเภทนี้ ต้องพูดตรง ไม่รอให้เขาคุยเพราะเป็นประเภทพูดไปเรื่อย เสนอกรอบของกระบวนการพูดคุยให้ชัดเจน

สไตล์ต่าง ๆ ของการจัดการความขัดแย้ง

วิธีจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีที่เหมาะสมกับสังคมไทยจากสไตล์ต่าง ๆ ของแต่ละคน

4. สไตล์นักรบจอกเทศ : หลีกเลียงความขัดแย้ง หนีปัญหา ถอยห่างจากปัญหา ปฏิเสธการรับรู้ปัญหา

ผลกระทบ คือไม่มีใครเคารพ ไม่เกิดความสัมพันธ์ ถ้าไปเจอคนประเภทนี้ อย่าทำให้ตกใจ ต้องค่อย ๆ พูด ค่อย ๆ รับรู้ คอยให้กำลังใจ อย่าทำให้รู้สึกเสียหน้า

5. สไตล์นกฮัมมิงเบิร์ด : คิดเร็ว ใจร้อน เปลี่ยนจุดยืนตลอด พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนตลอด ได้อย่างเสียอย่าง

ผลกระทบ คืออีกฝ่ายจะคิดว่าคนประเภทนี้ไม่จริงใจ เนื่องจากเขาไม่ฟัง อยากรู้แต่จะให้งานจบเร็ว ถ้าเจอคนประเภทนี้ต้องรวดเร็ว หันคนประเภทนี้ เสนอทางเลือกต่าง ๆ ที่ต้องการ

สไตล์ต่าง ๆ บองการจัการความขัดแย้ง

วิธีจัการความขัดแย้งโดยสันติวิธีที่เหมะกับสังคมไทยจากสไตล์ต่าง ๆ ของแต่ละคน

- บอกไม่ได้ว่าสไตล์ไหนดีกว่า แต่ต้องรู้ว่าจะใช้สไตล์ไหนกับเหตุการณ์ในขณะนั้น
- สังคมไทยอาจมีสไตล์อื่น ๆ อีกมากมายที่จะใช้จัการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
- ความสัมพันธ์ระหว่างคน ไม่สามารถยึดวิธีใดวิธีหนึ่งมาจัการได้ เพราะอีกฝ่ายก็มีวิธีของเขาเช่นกัน
- ต้องมองให้ออกว่าอีกฝ่ายเป็นแบบใด ไม่ยึดวิธีตายตัว ต้องยอมรับว่าคนต่างกัน ใช้วิธีในการแก้ไขความขัดแย้งที่ต่างกัน ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์
- เป้าหมายสูงสุดคือการหาทางออกโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งอาจเป็นวิธีที่เราไม่ชอบและคิดว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องโดยไม่ปรับเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์เพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น

ผู้นำเชิงสันติวิธี - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ❖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้นำเชิงสันติวิธีที่ประสบความสำเร็จทรงแก้ไขวิกฤติการณ์ด้วยสันติวิธี ในกรอบของความชอบธรรม ตามครรลองของรัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตย
- ❖ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตยที่เผชิญปัญหาวิกฤติของประเทศมาหลายครั้ง แต่ทรงแก้ไขได้ทุกครั้ง ทั้งที่พระองค์ทรงไม่มีโอกาสศึกษา อบรม เตรียมตัว เพื่อเป็นพระประมุขของประเทศมาก่อน
- ❖ เมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะวิกฤติไม่อาจอาศัยรัฐธรรมนูญได้ ต้องอาศัยพระปรีชาญาณของพระองค์โดยแท้ ซึ่งพระบรมราชวินิจฉัยก็เหมาะสมกับภาวะการณ์และโอกาสเสมอมา

ผู้นำเชิงสันติวิธี - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

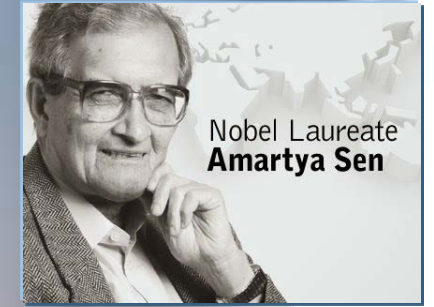
- ตัวอย่างการแก้ไขวิกฤตด้วยสันติวิธีของในหลวง

เมื่อคืนวันที่ 20 พฤษภาคม 2535 (พฤษภาคมนี้) ทรงเรียกผู้นำสองขั้วที่นำมวลชนเข้าห้าห้าถึงชั้นเจ็บบตยคาราชดำเนิน เข้าเฝ้าฯ และขอให้ทั้งสองฝ่ายหยุดสู้ นายพลทั้งคู่กราบแทบฝ่าพระบาทยินยอมกระทำตามโดยไม่มีเงื่อนไข ความสงบคืนสู่แผ่นดินไทยอย่างเหลือเชื่อ

- คุณธรรมเด่นที่ใช้ : **ความเป็นผู้ดี** **ความเมตตา** **ความยุติธรรม**

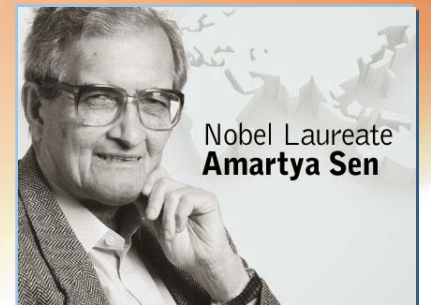
อัตลักษณ์และความรุนแรง : ภาพลวงของระเบิดนิวเคลียร์ โดย อมาตยา เซิน

- อัตลักษณ์เชิงเดี่ยวนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อผู้คนที่ม้อัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ลักษณะยกตนข่ม ลดทอนความเป็นมนุษย์ของคนอื่น
- ในชีวิตปกติของเรา ต้องเห็นตนเองในฐานะสมาชิกของกลุ่มต่างๆที่หลากหลายเราเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- การก้าวข้ามความรุนแรงที่มาจากมายาคติของอัตลักษณ์เชิงเดี่ยวต้องอาศัยการมีเหตุผลและเสรีภาพ ต้องทำความเข้าใจระหว่างพหุวัฒนธรรมนิยมกับเอกลักษณ์วัฒนธรรมนิยมที่มีหลายแบบ
- อัตลักษณ์เชิงเดี่ยวส่งผลให้เราไม่เห็นความเป็นมนุษย์ เกิดการแบ่งแยกส่งผลให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อคนที่ไม่เหมือนเราง่ายขึ้น มโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำ การเผชิญหน้าระดับโลกถูกมองว่าความต่างทางวัฒนธรรมหรือศาสนา เกิดปัญหาของอัตลักษณ์เชิงเดี่ยวเป็นปัจจัยตั้งต้นที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรง

อัตลักษณ์และความรุนแรง : ภาพลวงของชะตาชีวิต โดยวราตยา เซิน

- ความขัดแย้งและความป่าเถื่อนในโลกจำนวนมาก ดำรงอยู่ผ่านภาพลวงตาของการมีอัตลักษณ์เดียวที่ไม่อาจเลือกเป็นอื่นได้จนกลบสายสัมพันธ์อื่นๆ
- ต้องมีเหตุผลและเสรีภาพการเลือกที่หลากหลาย เพื่อขจัดความรุนแรงเชิงมายาคติ
- อัตลักษณ์เชิงเดินวนำให้คนโง่เขลา และมองความจริงแบบบิดเบี้ยว
- อัตลักษณ์เชิงเดียวถูกใช้เป็นอาวุธของนักกิจกรรมที่ชอบแบ่งฝ่าย แบ่งนิกาย ซึ่งให้กลุ่มเป้าหมายของตัวเองปฏิเสธความเชื่อมโยงแบบอื่นทั้งหมด นำไปสู่ความตึงเครียดทางสังคมที่รุนแรงได้

สันติวิธีตามแนวคิด มหาตม: ดานธี สันติวิธีเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมวลมนุษยชาติ มีอำนาจที่ทรงพลังกว่าอาวุธแห่งการทำลายล้างที่ทรงพลังที่สุด

Joan Baez (Joan Baez) จริงอยู่ที่สันติวิธีไม่อาจรับประกันความสำเร็จ แต่ก็น่าแปลกที่ผู้คนยังคงใช้ความรุนแรงทั้งที่ก็ไม่อาจรับประกันความสำเร็จได้เช่นเดียวกัน และข้อมูลทางสถิติก็แสดงให้เห็นว่าคุณมีโอกาสสูงกว่าที่จะมีชีวิตรอดออกมาจากการต่อสู้ด้วยสันติวิธี

Awad & Said สันติวิธีถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงในสถานการณ์ความขัดแย้งกับฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าในเชิงกายภาพหรือเชิงโครงสร้าง โดยมุ่งที่จะบรรลุวัตถุประสงค์อันชอบธรรมที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งอาจจะเป็นเป้าหมายทางการเมือง การบริหาร สังคม หรือเศรษฐกิจ ก็ได้

- สังคมไทยมักใช้คำว่า**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**กับ**สันติวิธี**แทนกันและกัน และในขณะเดียวกันก็ใช้คำว่า**สันติวิธี**ในความหมายกว้างด้วย โดยหมายถึงการจัดการความขัดแย้งใดๆโดยไม่ใช้**ความรุนแรง**
- แต่ในความจริงแล้ว**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**เป็นเพียง**วิธีการหนึ่ง**ของ**สันติวิธี**ในความหมายกว้าง เพื่อป้องกันความสับสนที่อาจเกิดขึ้น จึงขอใช้คำว่า**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**แทนคำว่า**สันติวิธี**ในการอธิบายการต่อสู้โดยไม่ใช้**ความรุนแรง**
- การดำเนินกิจกรรมต่างๆของ**สันติวิธี**จะเป็นไปในเชิงยุทธศาสตร์โดยปราศจาก**ความรุนแรง** เช่น **การปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นธรรม การไม่ให้ความร่วมมือ การประท้วง หรือการจุดเทียนเพื่อแสดงจุดยืนใดๆ เป็นต้น** โดยพื้นฐานแล้ว **สันติวิธี**เป็นกระบวนการที่ใช้**ปรับความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอกัน**ให้อยู่ใน**ลักษณะที่เท่าเทียมหรือเสมอกันมากขึ้น** นับเป็น**วิธีการหนึ่ง**ในการแก้ไข**ความขัดแย้งที่ไม่สมมาตร** (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

วิธีการหลักของสันติวิธีสามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธี(Sharp)

- 1. การประท้วงหรือชักจูง (Protest and Persuasion)** เป็นวิธีการเชิงสัญลักษณ์ส่วนใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย โดยมุ่งชักจูงคู่ขัดแย้งหรือสาธารณชนให้มาสนใจหรือเห็นด้วยกับประเด็นของตน เช่น การติดธงเขียวสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 การขึ้นเวทีปราศรัย การจุดเทียนระลึกถึงผู้เสียชีวิตในสงคราม เป็นต้น
- 2. การไม่ให้ความร่วมมือ (Noncooperation)** คือการจงใจที่จะถอนหรือปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ ที่ผู้ใช้สันติวิธีเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้ง หรือเป็นต้นตอของความขัดแย้ง การไม่ให้ความร่วมมือนี้สามารถทำได้หลายทาง เช่น การนัดหยุดงาน การไม่ซื้อไม่ขาย เป็นต้น
- 3. การแทรกแซง (Intervention)** เป็นสถานการณ์ที่ผู้ใช้สันติวิธีเข้าขัดจังหวะ ขัดขวาง หรือทำลายความสัมพันธ์หรือนโยบายที่ไม่พึงประสงค์ และอาจรวมถึงการสร้างนโยบายหรือสถาบันใหม่ที่ต้องการขึ้นมาแทน ซึ่งอาจจะส่งผลทางจิตวิทยา กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เช่น การอดอาหาร การนั่งขวางทาง เป็นต้น การแทรกแซงนี้อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วกว่าสองวิธีแรก เพราะฝ่ายตรงข้ามไม่อาจจะทนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นได้นาน

กลไกในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสันติวิธี

สันติวิธีสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้สามแนวทาง (Sharp, 1973)

- **การเปลี่ยนใจ (Conversion)** เกิดขึ้นจากฝ่ายตรงข้ามมีการเปลี่ยนใจ อาจจะเป็นเพราะยอมรับในเหตุผล หรือเพราะเกิดความสะเทือนใจจากการกระทำของผู้ที่ใช้สันติวิธีก็ได้ ถือเป็น**การเปลี่ยนแปลงที่ความคิด (Head) และความรู้สึก (Heart) ของฝ่ายตรงข้าม**
- **การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodation)** เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ฝ่ายตรงข้ามยอมตามข้อเรียกร้อง แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องนั้นๆ และสามารถที่จะต่อสู้ต่อไปได้ แต่ก็ไม่อยากสู้ เพราะคิดแล้วว่าไม่คุ้มค่า
- **การบังคับโดยไร้ความรุนแรง (Nonviolent Coercion)** การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถต่อสู้ต่อไปได้แล้ว เนื่องจากไม่มีทรัพยากรหรืออำนาจที่จะสู้ต่อไป จึงต้องทำตามข้อเรียกร้องแม้ว่าจะยังคงไม่เห็นด้วยก็ตาม

คุณลักษณะของนักสันติวิธี

- **ต้องมีความกล้า** กล้าที่จะคิด กล้าที่จะตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่เป็นธรรม กล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง กล้าที่จะลงมือกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และกล้ายอมรับความทุกข์ยากที่อาจจะตามมาจากการตอบโต้ที่รุนแรงของฝ่ายตรงข้าม
- **ต้องมีความตั้งใจจริง** การเคลื่อนไหวจะล้มเหลวถ้าผู้ปฏิบัติไม่มีความตั้งใจจริง (Gandhi, 1968) อาวุธของนักสันติวิธีไม่ใช่ปืน แต่เป็นความตั้งใจจริง
 - 1) ต้องมีความตั้งใจจริงที่จะไม่ใช้ความรุนแรง เพราะการใช้ความรุนแรงแม้เพียงเล็กน้อยก็จะสามารถทำลายความชอบธรรมของผู้ใช้ได้
 - 2) ต้องตั้งใจจริงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประท้วง การไม่ให้ความร่วมมือ หรือการแทรกแซงต่างๆ
 - 3) ต้องมีความตั้งใจจริงในการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
- **ต้องมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ** สามารถโน้มน้าวชักจูงด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และจินตนาการ (Imagination) ของนักสันติวิธี โดยโน้มน้าวชักจูงคู่ขัดแย้งและสาธารณชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายแปลกใหม่ ที่ดึงดูดความสนใจ ต่อสาธารณชน ให้สนใจประเด็นปัญหาที่ผู้เรียกร้องกำลังประสบอยู่ ส่วนจินตนาการของนักสันติวิธีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หลักสำคัญที่ควรระมัดระวัง

แยกคนออกจากปัญหา

เน้นที่ความสนใจ อย่าเน้นที่ตำแหน่งหน้าที่

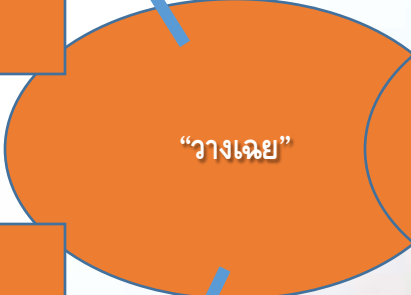
พยายามหาทางเลือกหลายๆทาง ก่อนตัดสินใจ

ต้องตกลงกันตามกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ประเทศในอีก ๕ ถึง ๑๐ ปีข้างหน้า

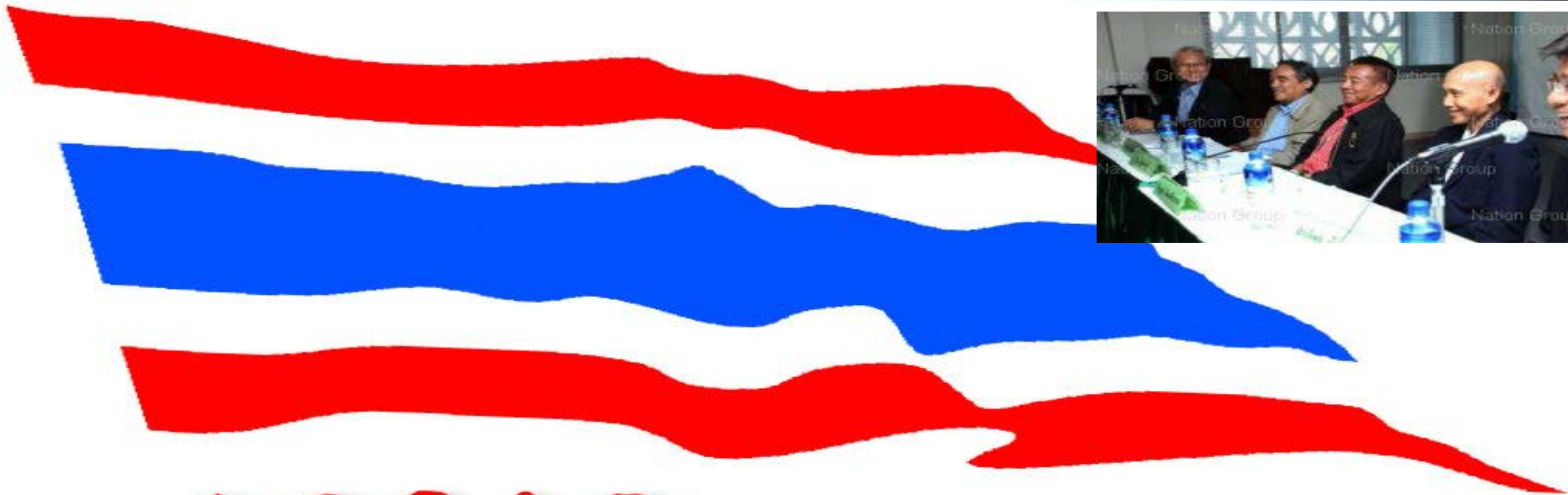
- เกิดวิกฤตรอบ ๓
- ท่องเที่ยวตกต่ำ
- เศรษฐกิจการเกษตรล่มสลาย
- คอร์รัปชั่นเชิงนโยบายมากขึ้น
- ธุรกิจอยู่ในมือทุนต่างชาติ

- เศรษฐกิจล่มสลาย
- ต่างชาติเข้าครอบครองเศรษฐกิจไทย
- เป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจ

- แบ่งแยกชนชั้น
- ต่างคนต่างอยู่
- สงครามแบ่งชิงมวลชน
- ชาติพันธ์/ภูมิภาคนิยม
- ไม่ยอมรับกฎหมาย
- อนาธิปไตย
- เข้าถึงข่าวสารมากยิ่งขึ้น

- แตกแยกระหว่างภาค
- แย่งชิงอำนาจการปกครองในท้องถิ่น
- เกิดสงครามกลางเมืองมิคสัญญี
- แนวคิดแบ่งแยกดินแดน
- เปลี่ยนแปลงสถาบันหลัก

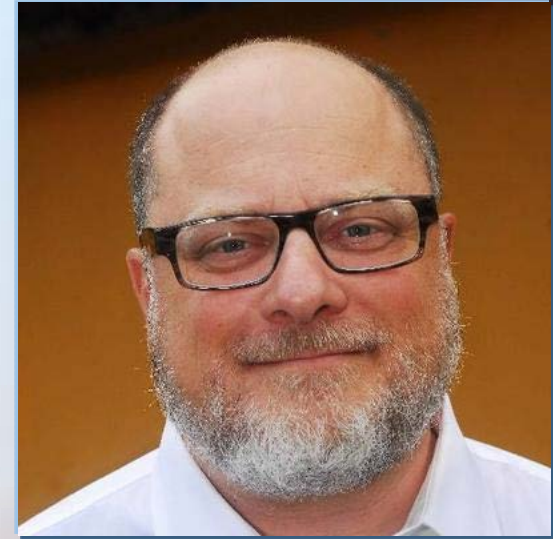

หยุด ทำร้ายประเทศไทย ใช้ความรุนแรง

Peace Non - Violence Non - Violence

Adam Kahene

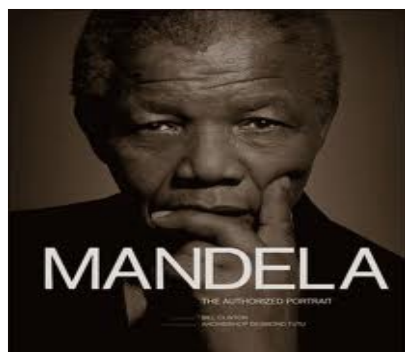

**“ความสันติและการรับมือกับความซับซ้อนในสังคม จะเกิดขึ้นได้จากการบวนการ
แก้ไขอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสาน
เสวนา การสร้างสัมพันธ์ร่วม และการผนึกจิตใจ(ความรัก)และอำนาจเข้าร่วมกัน”**

Adam Kahene

- หากกระบวนการเปลี่ยนผ่านเร็วเกินไปก็จะได้ไม่ผล ถ้ามัวถ้ามีรัฐบาลแล้วจะยังยืนหรือไม่
- ถ้ารัฐบาลไม่สามารถจัดการสถานการณ์ได้ ก็แก้ปัญหาไม่ยั่งยืน สุดท้ายทุกอย่างก็จะพังทลายพินาศยับเยิน
- ปัญหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องแก้ไขเชิงพลวัต ต้องเข้าใจว่าไม่สามารถใช้กำลังมาแก้ไขได้
- นำผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วม ต้องหยั่งญาณ หรือรับรู้เชิงลึกซึ้ง โดยเฉพาะการฟังและการพูด
- การพูดซ้ำๆ จะไม่มีอะไรใหม่ แต่เป็นการพูดในสิ่งที่ตัวเองอยากพูดเท่านั้น และก็จะไม่ได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่เช่นกัน

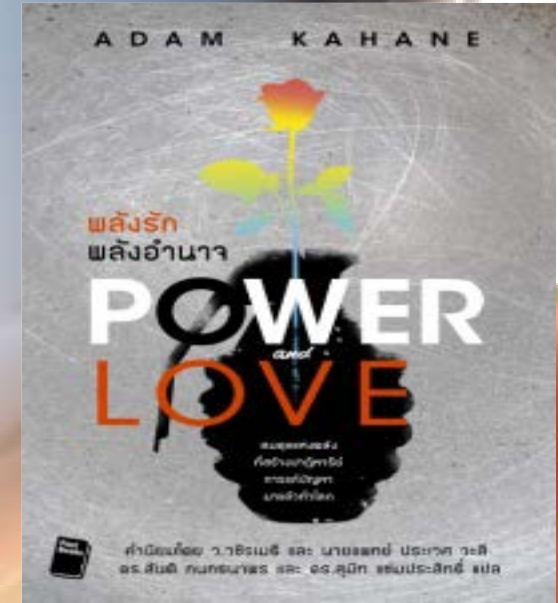
Nelson Mandela

เริ่มมาจากการบินซ้ำๆ อย่างมีกระบวนการ เป็นการบรรลุผลซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแม้ว่าคณะทำงานต่างๆ จะมีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน แต่ก็สามารถร่วมทำงานในเชิงสร้างสรรค์กันได้

อาตัม ดาเวน มองปัญหาเมืองไทย

- คาเฮน กล่าวว่า ไม่ใช่แค่ปัญหาเสือเหลือง เสือแดง เพราะมีความซับซ้อนมากกว่านั้น และมีความลึกซึ้ง ไม่ใช่ปัญหาที่จะแก้ด้วยนักวิชาการหรือภาครัฐ แต่ต้องสร้างการมีส่วนร่วม ต้องใช้ทั้งความรักและอำนาจ
- เพราะต้องไม่ลืมว่าท่ามกลางความขัดแย้งมีความโกรธ การแย่งอำนาจกัน เมื่อมีการแบ่งขั้วกันชัดเจนต้องหาว่าสิ่งใดดีที่สุดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา

Adam Kahene

- การฟังก็ต้องใส่ใจที่จะฟังในทุกรายละเอียด ไม่ใช่ฟังเพื่อตัดสินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แต่ต้องพยายามสร้างความเข้าใจว่าทำไมถึงคิดแบบนั้น

ทักษะที่ขาดหาย

www.kpi.ac.th

ปัญหา...
ป้องกันและแก้ไขได้

“ฟังเราบ้าง”

Adam Kahene

- หากกระบวนการเปลี่ยนผ่านเร็วเกินไปก็จะไม่ได้ผล ถ้ามองว่ามีรัฐบาลแล้วจะยั่งยืนหรือไม่
- ถ้ารัฐบาลไม่สามารถจัดการสถานการณ์ได้ ก็แก้ปัญหาไม่ยั่งยืน สุดท้ายทุกอย่างก็จะพังทลายพินาศยับเยิน
- ปัญหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องแก้ไขเชิงพลวัต ต้องเข้าใจว่าไม่สามารถใช้กำลังมาแก้ไขได้
- นำผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วม ต้องหยั่งญาณ หรือรับรู้เชิงลึกซึ้ง โดยเฉพาะการฟังและการพูด
- การพูดซ้ำๆ จะไม่มีอะไรใหม่ แต่เป็นการพูดในสิ่งที่ตัวเองอยากพูดเท่านั้น และก็จะไม่ได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่เช่นกัน

Adam Kahene

- การฟังก็ต้องใส่ใจที่จะฟังในทุกรายละเอียด ไม่ใช่ฟังเพื่อตัดสินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แต่ต้องพยายามสร้างความเข้าใจว่าทำไมถึงคิดแบบนั้น

ทักษะที่ขาดหาย

ปัญญา...

ป้องกันและแก้ไขได้

“ฟังเราบ้าง

FORGIVENESS

TRUTH

South Africa

RECONCILIATION

หลักการสร้างความปรองดอง

๑. การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการนำไปสู่การสร้างความปลอดภัย
๒. เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน
๓. ความปรองดองเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง
๔. ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากที่ช่วยในการแก้ไขความขัดแย้ง
๕. การสร้างความปรองดองจำเป็นมากที่จะต้องใช้แนวทางที่หลากหลาย
๖. การสร้างความปรองดองเน้นที่หัวใจ
๗. คำนี้ถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายในกระบวนการสร้างความปรองดอง
๘. การให้อภัยมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม
๙. ความยุติธรรมแบบใดที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความปรองดอง

หลักการสร้างความปรองดองสู่การสร้างพื้นที่ให้เกิดการพูดคุย

- ๑) การสานเสวนาเกิดได้เมื่อร่วมกันหาข้อตกลงสู่การเปลี่ยนแปลงมุมมอง ความรู้สึก ความเกลียดที่มีต่อกัน
- ๒) เปิดเผยอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง เยียวยาอดีตและความเจ็บปวดในปัจจุบัน และการเยียวยาความรู้สึกทางจิตใจของคน ยอมรับความจริงแทนการต่อสู้กัน
- ๓) มีพื้นที่ปลอดภัยให้คนที่เกลียดชังกันมาพูดคุยเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน ยอมรับผู้แทนแต่ละฝ่าย ชิงกัน และกัน และยอมรับอดีตที่เกิดขึ้น มีคณะกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงและสร้างความปรองดองเพื่อเยียวยาเหยื่อและสังคม เป้าหมายไม่ใช่เพื่อลงโทษผู้กระทำ แต่เพื่อทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้
- ๔) ความปรองดองเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้ารู้สึกไม่ปลอดภัยในการอยู่ร่วมกับศัตรู การให้อภัยเป็นสิ่งจำเป็นแต่จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าความต้องการของมนุษย์ถูกละเลย หรือในกรณี ถ้าไม่เกิดการยอมรับในอัตลักษณ์ของชนกลุ่ม

หลักการสร้างความปรองดองสู่การสร้างพื้นที่ให้เกิดการพูดคุย(ต่อ)

- ๔) ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการความขัดแย้ง การเยียวยาความรู้สึก การสร้างความสัมพันธ์ที่แตกร้าวจึงกลับขึ้นมาใหม่ มากกว่าการเจรจาไกล่เกลี่ย ที่ได้แต่ความความต้องการที่แท้จริงเท่านั้น ต้องใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรม ตามความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมในการสร้างความปรองดอง
- ๕) การสร้างความปรองดองต้องใช้แนวทางที่หลากหลาย ทั้งด้านจิตใจ กฎหมาย สังคมจิตวิทยา วัฒนธรรม และการเมือง การเจรจาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ ต้องสร้างกิจกรรมร่วมกันในภาคประชาสังคมด้วย จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคประชาชน จนถึงผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากคู่กรณี
- ๖) การปรองดองเน้นที่หัวใจและความคิด กำหนดเป้าหมายในการพูดคุย ดำเนินไปในทิศทางที่ควรจะเป็น เน้นที่เปิดใจการพูดคุยถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่อยู่ลึกในจิตใจ

หลักการสร้างความปรองดองสู่การสร้างพื้นที่ให้เกิดการพูดคุย

- ๗) คำนี้ถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายในกระบวนการสร้างความปรองดอง ไม่เน้นที่การรับหรือนำวิธีการและกฎหมายของประเทศตะวันตกมาใช้แต่ต้องปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของสังคม
- ๘) การให้อภัยมีความแตกต่างกันออก ในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม ไม่ควรยึดติดแต่เพียงรูปแบบเดียว แต่ละวัฒนธรรมมีมุมมองต่อการให้อภัยและการสร้างความปรองดองที่แตกต่างกันออกไป
- ๙) เลือกความยุติธรรมแบบที่เหมาะสมกับบริบท เพื่อให้ความสัมพันธ์กลับคืนมา หรือยุติการแก้แค้น ที่เน้นลงโทษผู้กระทำผิด ตามความต้องการของเหยื่อ เป็นสิ่งท้าทายทั้งนักปฏิบัติและนักวิชาการในการเลือกใช้ความยุติธรรมแบบไหน หลังเหตุการณ์ความรุนแรง แม้ไม่ได้จบด้วยการยอมคืนดีกัน แต่เป็นแนวทางที่นักสันติวิธีจะใช้กันอย่างกว้างขวางเพื่อจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคมในอีกรูปแบบหนึ่งคือ ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice)

- การปรองดองสังคม ตั้งอยู่บนฐานคิดของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน และการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง เพื่อยุติความรุนแรง ลดความเกลียดชังแตกแยก
- สร้างความไว้วางใจและฟื้นคืนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เคยขัดแย้งกันรุนแรง และนำไปสู่สังคมปรองดองที่ผู้คนซึ่งมีความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นทางความคิดความเชื่อ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม หรือสถานะทางสังคมเศรษฐกิจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ
- เมื่อสังคมเกิดความรุนแรงนำมาสู่ความสูญเสีย จะจัดการกับความรุนแรงขึ้นนั้นอย่างไร จะใช้วิธีใดในการก้าวข้ามพ้นความรุนแรงที่เกิดขึ้น การใช้กระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน จึงถูกนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นแนวทางหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ บนพื้นฐานว่าจะจดจำหรือลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีมาตรการในการลงโทษผู้กระทำผิด หรือเน้นการเยียวยาผู้เสียหาย

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน(Transitional Justice)

๑. การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด
๒. การนิรโทษกรรม
๓. คณะกรรมการค้นหาความจริง
๔. โครงการช่วยเหลือเยียวยา
๕. การระลึกถึงผู้ได้รับผลกระทบ
๖. การปฏิรูปสถาบัน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

- เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเยียวยาผู้เสียหายและการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียว
- เป็นกระบวนการยุติธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดมีส่วนร่วมในการพูดคุยกันเพื่อวิเคราะห์ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง อะไรคือสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- ให้ผู้กระทำผิดเกิดความรู้สึก “รับผิดชอบ” กับสิ่งที่ตนเองทำ และตกลงกันว่าจะเยียวยาผู้เสียหายอย่างไร ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดแล้วทำให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมได้
- ข้อดีของการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ได้แก่ กระบวนการดังกล่าวสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนในสังคม โดยต่างฝ่ายต่างเข้าใจกัน และเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการเจรจาซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเข้ามามีส่วนร่วม
- การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ก็มีข้อเสียอาจเกิดความไม่เป็นธรรมหรืออำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในกระบวนการพูดคุยระหว่างคู่กรณีได้ไม่ว่าจะเป็นตัวแปรด้านเพศ อายุ หรือสถานะทางสังคม

กรณีศึกษา “ การสร้างความปรองดอง จาก 10 ประเทศ “

จากรายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ จัดทำโดย สถาบันพระปกเกล้า มีนาคม พ.ศ. 2555

	เวลาเจรจา	สาเหตุขัดแย้ง	การจัดการ	คณก.หาความจริง
South Korea	10	เรียกร้อง ปชต.	ปชช.กดดัน	ตั้งคณะกรรมการ
South Africa	10	ไม่เป็นธรรม	สร้างภาพอนาคตร่วมกัน	ตั้งคณะกรรมการ
Aceh Indonesia	7	ไม่เป็นธรรม	เจรจา/ตปท.	ตั้งคณะกรรมการ
North Ireland	26	ไม่เป็นธรรม	เจรจา/ตปท.	ตั้งคณะกรรมการ
Rwanda	8	ไม่เป็นธรรม/กดขี่	คณก.ปรองดอง	ตั้งศาล กาชชา
Chili	17	อุดมการณ์แตกต่าง	เลือกตั้ง	ตั้งคณะกรรมการ
Columbia	22	อุดมการณ์แตกต่าง	ปรับปรุงกฎหมาย	คณก. ฟันฟู
Morocco	16	เรียกร้อง ปชต.	ให้ฝ่ายตรงข้ามมารับตำแหน่ง	ตั้งคณะกรรมการ
Bolivia	3	ไม่เป็นธรรม	ลงประชามติ	
Germany	8	อุดมการณ์แตกต่าง	การเจรจา	ตั้งคณะกรรมการ

	เวลาเจรจา	ชุดเซยเยียวยา	การจัดการ	ทัศนคติเปลี่ยนแปลง
South Korea	10	เยียวยา	ประช.กอดัน	ทหารให้คำมั่นจะไม่เกิดอีก
South Africa	10	เยียวยา	สร้างภาพอนาคตร่วมกัน	มองอนาคตร่วมกัน
Aceh Indonesia	7	เยียวยา	เจรจา/ตปท.	ความรุนแรงไม่แก้ปัญหา
North Ireland	26	เยียวยา	เจรจา/ตปท.	ความรุนแรงไม่แก้ปัญหา
Rwanda	8	เยียวยา	คณก.ปรองดอง	อยู่ร่วมกัน
Chili	17	เยียวยา	เลือกตั้ง	หวงแหน ปรชต.
Columbia	22	เยียวยา	ปรับปรุงกฎหมาย	การเจรจา
Morocco	16	เยียวยา	ให้ฝ่ายตรงข้ามมารับตำแหน่ง	รับรู้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน
Bolivia	3		ลงประชามติ	ยอมรับความแตกต่าง
Germany	8	เยียวยา	การเจรจา	ยึดถือความเท่าเทียม

	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
South Korea	ภาคประชาชนเข้มแข็งผลักดันให้เปลี่ยนแปลง
South Africa	มีเจตจำนงทางการเมือง/สร้างภาพอนาคตร่วมกัน
Aceh Indonesia	มีเจตจำนงทางการเมือง/เจรจากับศัตรู
North Ireland	มีเจตจำนงทางการเมือง/มีส่วนร่วม/ได้รับแก้ไขปัญหาโครงสร้าง/สร้างบรรยากาศ
Rwanda	สร้างความร่วมมือ
Chili	ตปท.กดดัน
Columbia	ภาคประชาชนเข้มแข็ง/มีเจตจำนงทางการเมือง/ปรับปรุงกฎหมาย
Morocco	สร้างประชาธิปไตย/การมีส่วนร่วม
Bolivia	ปฏิรูปกฎหมาย/ยอมรับความแตกต่าง
Germany	สร้างอนาคตร่วม/ลดความเหลื่อมล้ำ

ขอบคุณครับ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือถามคำถามเพิ่มเติมได้ที่

www.facebook.com/ekkachai.srivilas
www.elifesara.com

เกาหลีใต้

1. ระยะเวลา	10 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลทหารกับประชาชน
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	การเรียกร้องประชาธิปไตย
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	มีแรงกดดันจากภาคประชาสังคมนำไปสู่การออกกฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตย (18 พ.ค. 1995)
4.2 การค้นหาความจริง	มีการตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริง เพื่อหาสาเหตุการเสียชีวิต
4.3 การให้อภัย	มีการให้อภัยโทษผู้กระทำผิดหลังจากได้รับโทษไปแล้วระยะหนึ่ง
4.4 การชดใช้ความผิด	ออกรัฐบัญญัติเพื่อหาทางเอาผิดอดีตผู้นำและยกย่องเหตุการณ์
4.5 การชดเชยและเยียวยา	ออกกฎหมายประชาธิปไตย ผ่านการเรียกร้องโดยองค์กร The Korean Association of Bereaved Families for Democracy

เกาหลีใต้

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิง โครงสร้าง/นโยบาย

ศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระและยึดประโยชน์ประชาชนเป็นที่ตั้ง

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิง ทัศนคติของสังคม

- 1) ผู้นำทหารให้คำมั่นว่าจะไม่เกิดการรัฐประหารขึ้นอีก
- 2) ประชาชนตระหนักว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญและต้องร่วมกันรักษาไว้ และมองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่รับไม่ได้ในสังคม
- 3) มีความพึงพอใจที่ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้รับการลงโทษ

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

แอฟริกาใต้

1. ระยะเวลา	10 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลคนผิวขาวกับประชาชนคนผิวดำ
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	คนผิวดำถูกกีดกันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมโดยคนผิวขาว
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	1) สร้างภาพอนาคตร่วมกันผ่านกระบวนการ Montfleor ที่มีตัวแทนจากทุกฝ่ายเข้าร่วม 2) ออกรัฐบัญญัติส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติ
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริงและความปรองดอง
4.3 การให้อภัย	ตั้งคณะกรรมการนิรโทษกรรม
4.4 การชดใช้ความผิด	
4.5 การชดเชยและเยียวยา	ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

แอฟริกาใต้

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย

ยกเลิกกฎหมายและนโยบายต่างๆ ที่ไม่เป็นธรรมและก่อให้เกิดการกีดกันสีผิว ตลอดจนความแตกต่างในการกระจายรายได้และการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

มองเห็นภาพในอนาคตของประเทศตนร่วมกัน

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 6.1 เจตจำนงทางการเมืองที่ต้องการจะปรองดอง
- 6.2 การสร้างภาพอนาคตร่วมกันผ่านกระบวนการ

อินโดนีเซีย (อาาจะห์)

1. ระยะเวลา	7 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลอินโดนีเซียกับขบวนการปลดปล่อยอาาจะห์ (GAM)
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	การรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับสำนักทางประวัติศาสตร์ของความเป็นรัฐอิสระในอดีต
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	1) เกิดการเจรจาระหว่างรัฐบาลอินโดนีเซียและ GAM มีองค์กรต่างชาติเป็นคนกลาง นำไปสู่การลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างกัน 2) ออกรัฐบัญญัติส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติ
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริงแห่งอาาจะห์ ซึ่งไม่มีอำนาจในการสอบสวนเจ้าหน้าที่รัฐ
4.3 การให้อภัย	ปล่อยตัวนักโทษการเมืองและผู้ถูกคุมขังที่คดีเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของ GAM
4.4 การชดใช้ความผิด	ไม่มีกระบวนการสอบสวนการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ
4.5 การชดเชยและเยียวยา	ตั้งองค์กรส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งอาาจะห์ เยียวยาทั้งอดีต GAM กลุ่มต่อต้าน GAM และประชาชนทั่วไปที่ได้รับผลกระทบ

อินโดนีเซีย (อาาจะห์)

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย

- 1) เกิดเขตปกครองพิเศษอาาจะห์โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและได้ส่วนแบ่งรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นร้อยละ 70
- 2) สามารถตั้งพรรคการเมืองเฉพาะของท้องถิ่นได้
- 3) มีการตั้งศาลสิทธิมนุษยชน มีอำนาจตัดสินคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นหลังข้อตกลงเท่านั้น

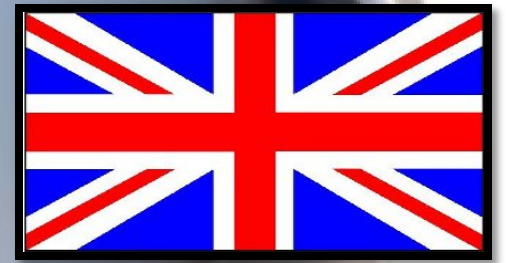
5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

- 1) เกิดความตระหนักว่าไม่มีประโยชน์ที่จะเอาชนะกันท่ามกลางความสูญเสียที่เกินกว่าสังคมจะรับได้
- 2) เกิดความเห็นร่วมกันว่าความรุนแรงไม่อาจนำมาซึ่งทางออกต่อปัญหา

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) เจตจำนงทางการเมืองที่ต้องการจะปรองดอง
- 2) การคุยกับ “ศัตรู” ในฐานะเพื่อนร่วมชาติด้วยกระบวนการหาทางออกร่วมกันที่ชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
- 3) เหตุแห่งความขัดแย้งได้รับการแก้ไขด้วยภาพอนาคตที่สร้างร่วมกัน
- 4) การเปลี่ยนมหาวิกฤติเป็นโอกาสสู่การปรองดอง
- 5) ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการผลักดันสันติภาพ

สหราชอาณาจักร (ไอร์แลนด์เหนือ)

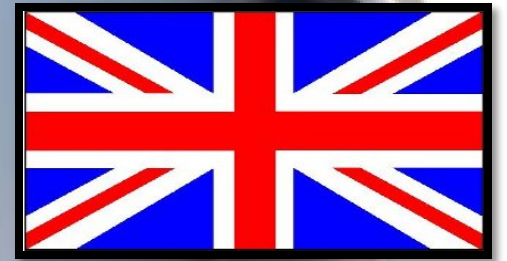
1. ระยะเวลา	26 ปี (ใช้ระยะเวลายาวที่สุดใน 10 ประเทศ)
2. คู่ขัดแย้ง	กลุ่มอังกฤษโปรเตสแตนต์กับกลุ่มไอริชคาทอลิก
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	การที่ชาวไอริชคาทอลิกซึ่งเป็นคนส่วนน้อยถูกเลือกปฏิบัติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบกับความสำนึกความเป็นชาตินิยมไอริช
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	<ol style="list-style-type: none">1) เกิดการเจรจาระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือกลุ่มอังกฤษโปรเตสแตนต์ กลุ่มไอริชคาทอลิก รัฐบาลอังกฤษ และรัฐบาลไอร์แลนด์ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุน นำไปสู่การลงนามข้อตกลงสันติภาพ2) ออกพระราชบัญญัติไอร์แลนด์เหนือ เพื่อนำข้อตกลงไปสู่การปฏิบัติ
4.2 การค้นหาความจริง	รัฐบาลตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีอาชญากรรมเลือด (Bloody Sunday) โดยเปิดเผยว่าทหารอังกฤษเป็นผู้กระทำผิด รัฐบาลได้ออกมาขอโทษชาวไอริชคาทอลิกอย่างเป็นทางการ ซึ่งสังคมโดยรวมให้อภัยและไม่มีการนำตัวผู้เกี่ยวข้องมาลงโทษ
4.3 การให้อภัย	ปล่อยตัวนักโทษการเมืองที่ถูกตัดสินจำคุกจากการกระทำที่เป็นการก่อการร้าย โดยมีคณะกรรมการอิสระเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัว

สหราชอาณาจักร (ไอร์แลนด์เหนือ)

4.4 การชดใช้ความผิด	ตั้งทีมสืบสวนสอบสวนเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีต เพื่อหาข้อเท็จจริง
4.5 การชดเชยและเยียวยา	มีการชดเชยเยียวยาในรูปแบบของตัวเงินและโครงการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่รัฐ และอดีตสมาชิกกลุ่มกองกำลังของทั้งสองฝ่ายตามลำดับ
5. ผลจากกระบวนการปรองดอง	
5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย	<ol style="list-style-type: none">1) มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นตามหลักการแบ่งอำนาจ ประกอบด้วยพรรคการเมืองหลัก 2 ขั้ว2) มีการปฏิรูปองค์กรตำรวจทั้งระบบให้มีความเป็นกลางมากขึ้น3) มีการแก้ไขนโยบายทางการศึกษา การจ้างงาน และการจัดสรรที่อยู่อาศัยที่เลือกปฏิบัติให้เกิดความเป็นธรรม พร้อมทั้งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาค
5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม	<ol style="list-style-type: none">1) ยอมรับร่วมกันว่าความรุนแรงไม่อาจนำมาซึ่งทางออกต่อปัญหา และตกลงใช้กระบวนการประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการตัดสินข้อขัดแย้ง2) เกิดความตระหนักว่าแม้จะคิดไม่เหมือนกันและยังคงมีเป้าหมายที่ขัดแย้งกันเช่นเดิมแต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้กติกาที่ตกลงร่วมกัน

สหราชอาณาจักร (ไอร์แลนด์เหนือ)

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) เจตจำนงทางการเมืองที่ต้องการจะปรองดอง
- 2) มีกระบวนการหาทางออกที่ทุกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง
- 3) เหตุแห่งความไม่เป็นธรรมได้รับการแก้ไขในเชิงโครงสร้าง
- 4) มีการสร้างบรรยากาศที่ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่ามีทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้
ในการบรรลุเป้าหมายนอกจากการใช้ความรุนแรง

(c) 1995 Corinne Dufka

รวันดา

1. ระยะเวลา	8 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	ชาวฮูตูกับชาวตุตซีที่สลับกันขึ้นมาปกครองประเทศโดยกดขี่อีกฝ่ายและสนับสนุนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตน
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	นโยบายจักรวรรดินิยมที่เน้นการแบ่งแยกและปกครอง รวมถึงการปกครองที่ไม่เป็นธรรมจากทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	ตั้งคณะกรรมการปรองดองและเอกภาพแห่งชาติ โดยรัฐบาลเพื่อลดความเกลียดชังและสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันให้เกิดเอกภาพแห่งชาติในฐานะชาวรวันดาด้วยกันที่ไม่แบ่งเขาแบ่งเราอีก
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งศาลกาคาซาโดยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นศาลดั้งเดิมในชุมชนให้ผู้กระทำผิดเล่าความจริงถึงเหตุการณ์ที่ได้กระทำลงไปให้เหยื่อและชุมชนได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ พร้อมกับการขอโทษแสดงความสำนึกผิด และการพิพากษาลดหย่อนโทษโดยศาลดังกล่าว
4.3 การให้อภัย	กองกำลังติดอาวุธของทั้งสองฝ่ายจะไม่ถูกดำเนินคดีหากยอมวางอาวุธและเข้าค่ายอบรมของ NURC

วันดา

4.4 การชดใช้ความผิด	มีการลงโทษผู้กระทำผิดที่เป็นพลเรือน โดยได้รับการลดโทษจากการสารภาพ
4.5 การชดเชยและเยียวยา	<ol style="list-style-type: none">1) ไม่มีการจ่ายค่าชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายเนื่องจากรัฐบาลขาดงบประมาณ2) มีการเยียวยาผู้เสียหายโดยการให้ผู้กระทำผิดที่เป็นพลเรือนทำงานชดเชยแทน3) สร้างกระบวนการทางวัฒนธรรมเพื่อระลึกถึงความสูญเสียจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และป้องกันไม่ให้ความรุนแรงหวนคืนมาอีก อาทิ พิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถาน การประกาศวันหยุดแห่งชาติ หรือการทำพิธีศพร่วมกันอย่างเป็นทางการ เป็นต้น
5. ผลจากกระบวนการปรองดอง	
5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย	ตั้งคณะกรรมการปรองดองและเอกภาพแห่งชาติ โดยรัฐบาลเพื่อลดความเกลียดชังและสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันให้เกิดเอกภาพแห่งชาติในฐานะชาววันดาด้วยกันที่ไม่แบ่งเขาแบ่งเราอีก
5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม	ส่งเสริมทัศนคติของการมีอัตลักษณ์ร่วมในความเป็นชาววันดา ไม่แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ดังเช่นในอดีตอีก

รวันดา

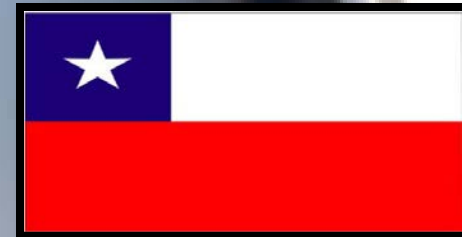
6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) การผลักดันให้เกิดความเป็นเอกภาพและปรองดองโดยแสวงหาความร่วมมือจากเครือข่ายในสังคม
- 2) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ให้ผู้กระทำผิดสำนึกผิดและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไป
- 3) การถอดต้นจากต่างประเทศให้ยุติการสู้รบแลกกับการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาประเทศ

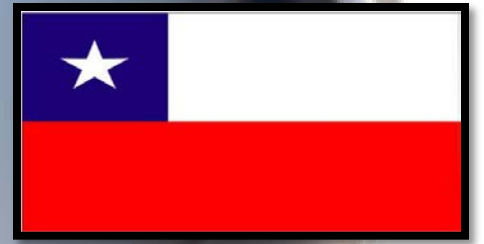
ปิโนเชต์ อดีตผู้นำชิลี

ชิลี

1. ระยะเวลา	17 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลเผด็จการทหารปิโนเชต์กับกลุ่มคนที่สนับสนุนรัฐบาลก่อนหน้านั้นที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยม
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	ความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมืองโดยฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลทหารได้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงกว้างขวาง
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	เกิดการเลือกตั้งที่นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลประชาธิปไตย
4.2 การค้นหาความจริง	<ol style="list-style-type: none"> 1) ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริงและสร้างความปรองดองแห่งชาติ เพื่อค้นหาความจริงภายใน 9 เดือนสำหรับกรณีผู้สูญหาย เนื่องมาจากการถูกจับกุม ผู้ที่ถูกประหารชีวิต ผู้ที่ถูกทรมานจนเสียชีวิต และผู้ที่ถูกลักพาตัวในยุครัฐบาลปิโนเชต์ 2) ตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตรวจสอบการจำคุกและการทรมานอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง

ชิลี

4.3 การให้อภัย

มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่นายพลปิโนเชต์และเจ้าหน้าที่ (ทหารและตำรวจ) ที่ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาล โดยผู้นำรัฐบาลเป็นผู้ออกกฎหมายดังกล่าวเองในช่วงที่ยังมีอำนาจ

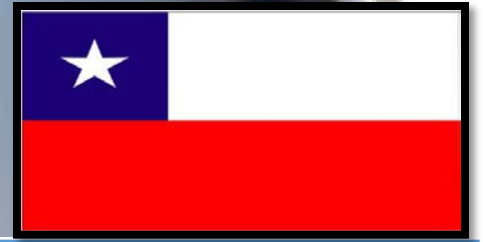
4.4 การชดใช้ความผิด

- 1) มีความพยายามจากสังคมชิลีในการดำเนินคดีกับปิโนเชต์ แต่ติดขัดที่ข้อกฎหมายนิรโทษกรรมภายหลังรัฐประหาร สุดท้ายถูกควบคุมตัวในต่างประเทศด้วยอำนาจของกฎหมายสากลว่าด้วยอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ
- 2) มีการดำเนินคดีตามกระบวนการกฎหมายปกติต่อเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนหนึ่งที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

4.5 การชดเชยและเยียวยา

- 1) มีการจ่ายค่าชดเชยและมีมาตรการเยียวยา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่ญาติของผู้สูญหายหรือเสียชีวิต และผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- 2) ประธานาธิบดีและกองทัพได้ออกมาขอโทษผู้ได้รับผลกระทบผ่านโทรทัศน์ในนามรัฐบาลอย่างเป็นทางการ
- 3) มีการเปิดพิพิธภัณฑ์แห่งความทรงจำเพื่อต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นอนุสรณ์มิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีก

ชิลี

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย

- 1) มีการปฏิรูปการเมืองและกฎหมายให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น อาทิ การตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินด้านสิทธิมนุษยชน หรือการปรับให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ซึ่งแต่เดิมมาจากการแต่งตั้ง
- 2) ยกเลิกวันชาติซึ่งถือเป็นวันรัฐประหารโดยนายพลปีโนเชต์

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

เกิดความรักและหวงแหนในความเป็นประชาธิปไตย ตลอดจนการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เลวร้ายในอดีตหวนคืนมาอีก

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) การปฏิรูปกฎหมายและการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้บทบาทของกองทัพถูกจำกัดลง
- 2) การขอโทษโดยผู้นำรัฐบาลและกองทัพผ่านสื่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

โคลัมเบีย

1. ระยะเวลา	22 ปี+
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธต่างๆ ที่มีเขตอิทธิพลของตัวเอง
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างขยายตัวไปสู่การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	<ol style="list-style-type: none">1) ออกกฎหมาย Justice and Peace เพื่อปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการใช้ความยุติธรรมทางเลือกมากขึ้น โดยการเปิดศูนย์ฟื้นฟูให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงมาสารภาพและมีผู้ได้รับผลกระทบมารับฟัง2) เกิดการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มกองกำลังต่างๆ ขึ้นและนำไปสู่ความสำเร็จ
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูและปรองดองแห่งชาติ เพื่อรับฟังผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ และจะนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดทำอนุสรณ์สถาน
4.3 การให้อภัย	หากผู้กระทำผิดในคดีที่รุนแรงได้ผ่านศูนย์ฟื้นฟูอย่างน้อย 5 – 8 ปีโดยการสารภาพความผิดและจะไม่กลับไปกระทำความผิดอีก จะได้รับการลดโทษโดยการพิจารณาของส

โคลัมเบีย

4.4 การชดใช้ความผิด

หากผู้กระทำผิดในคดีที่รุนแรงได้ผ่านศูนย์ฟื้นฟูอย่างน้อย 5-8 ปี โดยการสารภาพความผิดและจะไม่กลับไปกระทำความผิดอีก จะได้รับการลดโทษโดยการพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุด

4.5 การชดเชยและเยียวยา

มีกฎหมายรองรับการชดเชยและเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับกระทบจากคดีที่เกิดจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มกองกำลังกับรัฐบาล และระหว่างกลุ่มกองกำลังด้วยกันเอง

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิง โครงสร้าง/นโยบาย

- 1) เริ่มแรกมีข้อตกลงสันติภาพระหว่างรัฐบาลและกลุ่มกองกำลัง
- 2) มีการออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ “Alternative Criminal Sentence” ขึ้นปี ค.ศ. 2003 และพรบ. ฉบับนี้ก็เป็นก้าวแรกในการกำเนิดกฎหมาย Justice and Peace Law ปีค.ศ. 2005
- 3) มีการปฏิรูปกฎหมายโดยใช้หลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นแนวทางการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

โคลัมเบีย

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

1. มุมมองของรัฐเปลี่ยนจากที่ต้องควบคุมกองกำลังติดอาวุธต่างๆ กลายมาเป็นการหาวิธีการเพื่อให้กลุ่มต่างๆ เข้ามาสู่กระบวนการเจรจากับรัฐบาลโดยสันติวิธี
2. ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ผู้ถูกกระทำ

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) เจตจำนงทางการเมืองที่ต้องการจะปรองดองกับกลุ่มกองกำลังโดยปรับจากวิธีปราบปรามมาสู่การพูดคุย
- 2) ความจริงจังในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
- 3) ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการผลักดันสันติภาพมากขึ้นจากการสนับสนุนของต่างชาติและรัฐบาล

โมร็อกโก

1. ระยะเวลา	16 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์กับประชาชนทั่วไป
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	ฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องโดยรัฐบาล
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	<ol style="list-style-type: none">1) เชิญผู้นำพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี2) เกิดกระบวนการประชาธิปไตยแบบसानเสวนา โดยให้มีการพูดคุยถึงประสบการณ์กับความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่จะไม่มีกรกล่าวโทษหรือระบุชื่อบุคคล องค์กรหรือพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อแสวงหาความจริงจากกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลได้ออกมายอมรับว่าเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งกระทำผิดจริง
4.3 การให้อภัย	ปล่อยตัวนักโทษการเมืองที่ถูกคุมขังโดยมิชอบ
4.4 การชดใช้ความผิด	ไม่มีการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำผิด
4.5 การชดเชยและเยียวยา	ตั้งคณะกรรมการความเที่ยงธรรมและความปรองดอง เพื่อทำหน้าที่ต่อจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการค้นหาความจริง รับฟังความรู้สึกของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ และพิจารณาค่าชดเชย

โมร็อกโก

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย

- 1) มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่จำกัดอำนาจและบทบาททางการเมืองของพระมหากษัตริย์
- 2) ยอมรับให้ผู้ชนะการเลือกตั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- 3) มีการลดโทษกฎหมายสำหรับความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

สังคมรับรู้เรื่องราวการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างเปิดเผยและกลายเป็นความทรงจำร่วมกันของสังคม

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) การปฏิรูปการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น
- 2) การเปิดเวทีสาธารณะให้ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ได้แสดงออกถึงประสบการณ์และความรู้สึกของตนผ่านสื่อมวลชน ซึ่งทำให้สังคมรู้สึกว่าการเหล่านี้สามารถพูดถึงได้ในที่สาธารณะในลักษณะของการบำบัดร่วม

โบลีเวีย

1. ระยะเวลา	3 ปี (ใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดใน 10 ประเทศ)
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลที่นำโดยคนเชื้อสายสเปน (คนส่วนน้อย) กับประชาชนพื้นเมือง (คนส่วนใหญ่)
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระจายทรัพยากรธรรมชาติ และอำนาจทางการเมือง โดยผู้มีอำนาจปกครองคือคนเชื้อสายสเปน (คนส่วนน้อย) ในขณะที่คนพื้นเมือง (คนส่วนใหญ่) ไม่ได้รับประโยชน์
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	1) จัดการลงประชามติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นฉบับที่ถือว่ามาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้ทรัพยากรของประเทศ และคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4.2 การค้นหาความจริง	-
4.3 การให้อภัย	-
4.4 การชดใช้ความผิด	-
4.5 การชดชนและเยียวยา	-

โบลีเวีย

5. ผลจากกระบวนการปรองดอง

5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย

- 1) แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น โดยการกระจายรายได้ทำทรัพยากรธรรมชาติ การปฏิรูปที่ดิน ยกเลิกการกำหนดศาสนาประจำชาติ และการตั้งเขตปกครองพิเศษในหลายระดับ
- 2) แปรรูปบริษัทจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นของรัฐ

5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม

ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของสังคม

6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) การปฏิรูปกฎหมายและโครงสร้างทางการเมืองให้มีความเป็นธรรมและตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่มากขึ้น
- 2) ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของคนในสังคม

เยอรมัน

1. ระยะเวลา	8 ปี
2. คู่ขัดแย้ง	รัฐบาลเยอรมันตะวันออกที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์กับประชาชนส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย
3. เหตุแห่งความขัดแย้ง	อุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยมกับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อันมาซึ่งความรู้สึกเหลื่อมล้ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมันตะวันตก
4. กระบวนการสร้างความปรองดอง	
4.1 การจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้ง	<ol style="list-style-type: none">1) เกิดการเจรจา 2+4 ฝ่าย คือระหว่างเยอรมันตะวันตก เยอรมันตะวันออก สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และฝรั่งเศส เพื่อวางแนวทางรวมชาติเยอรมัน2) จัดการเลือกตั้งผู้นำประเทศภายหลังการรวมชาติ
4.2 การค้นหาความจริง	ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริงในกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ฝ่าฝืนการข้ามกำแพงเบอร์ลินไปฝั่งตะวันตก ซึ่งหลังจากเปิดเผยความจริงสู่สังคมก็มีการฟ้องร้องผู้กระทำผิดตามกระบวนการยุติธรรมโดยผู้เสียหาย แต่ทั้งนี้จุดประสงค์หลักเพื่อที่เป็นบทเรียนในการพัฒนาประเทศในอนาคต

เยอรมัน

4.3 การให้อภัย	ไม่มีการนิรโทษกรรมผู้กระทำความผิด
4.4 การชดใช้ความผิด	เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมปกติโดยผู้เสียหาย
4.5 การชดเชยและเยียวยา	ให้เงินชดเชยผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินอย่างไม่เป็นธรรมตามกระบวนการยุติธรรมปกติ
5. ผลจากกระบวนการปรองดอง	
5.1 การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง/นโยบาย	ฟื้นฟูพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาศึกษาในส่วนของฝั่งตะวันออกเพื่อให้เกิดความทัดเทียมกับฝั่งตะวันตก
5.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติของสังคม	มีความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างแนวคิดความเท่าเทียมกันทางสังคม ที่ยึดถือในฝั่งตะวันออกกับแนวคิดเสรีนิยมที่ยึดถือในฝั่งตะวันตก
6. ข้อสังเกตในส่วนของปัจจัยแห่งความสำเร็จ	<ol style="list-style-type: none">1) สังคมมีจุดร่วมคือภาพอนาคตของความเป็นประเทศประชาธิปไตย โดยมีภาพของเยอรมันตะวันตกเป็นตัวแบบ2) การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยพยายามสร้างความเจริญให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันทั่วประเทศ